

Lovforslagets tekst og dets overgang til tredje behandling vedtøges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til helligdagslov.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 32) findes i tidenden sp. 993, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 000).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Albertsen: Da vi havde forslag til helligdagslov til første behandling her i tinget for nogle måneder siden, tillod jeg mig på den socialdemokratiske folketingsgruppes vegne at appellere til, at behandlingen af den beskedne og på ingen måde radikale ændring, som den højtærede justitsminister havde foreslået i den nugældende lov, måtte blive præget af fornuft og besindelse, mindre præget af den stemning og de følelser, som ved tidligere lejligheder har været fremme, når den føromtalt lov har været til revision og behandling her i tinget. Jeg kan ikke frigøre mig for den fornemmelse, at man ikke fra alle sider har påagtet denne venligt mente opfordring.

Den højtærede justitsministers lovforslag bringer os jo faktisk kun på linje med den tilsvarende lovgivning i Norge og Sverige. Vi flytter helligdagsfreden fra klokken 16 til klokken 14, en ændring, som på baggrund af hele udviklingen må skønnes at være særdeles rimelig. Vi ændrer skærtorsdags status, således at den, hvad jeg anser for rimeligt og rigtigt og mest korrekt, bliver placeret som en almindelig søndag, og behandler påskelørdag som en almindelig lørdag. For disse ændringer har der i det

nedsatte udvalg været et betydeligt flertal, idet såvel det radikale venstres som socialistisk folkepartis og socialdemokratiets repræsentanter kan gå ind for dem. Vi havde fra mit partis side gerne set, at flere af udvalgets medlemmer var sluttet op om vort synspunkt, ikke mindst på baggrund af den meget betydelige tilslutning, det havde fået ude i befolkningen og i dennes talerør pressen. Blade af alle politiske afskygninger gik klart ind for lovforslaget. Dertil må yderligere anføres, at lovforslaget er blevet overordentlig livligt kommenteret i pressen. De foreslåede ændringer er altså ikke gået upåagtet hen; det er ikke noget, der ikke er blevet bemærket i befolkningen.

Under udvalgsarbejdet har vi modtaget en række henvendelser, og disse henvendelser har navnlig været fra kirkelige kredse. Henvendelserne har i overvejende omfang været kritisk indstillet over for lovforslaget.

Fra udvalget blev der på foranledning af venstres repræsentanter anmodet om en udtalelse om lovforslaget fra samtlige menighedsråd. Man tilføjede dog meget klogeligt, at hvis man anså en sådan henvendelse for at være for omfattende, måtte man nøjes med en udtalelse fra bestyrelsen for Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer. Denne udmærkede forening, som da blev spurgt, svarede os, at bestyrelsen ikke på menighedsrådenes vegne kunne tage stilling til det foreliggende lovforslag,

„eftersom landsforeningens status som fri sammenslutning af danske menighedsråd og menighedsrådsmedlemmer af indbyrdes afvigende politisk anskuelse må forbyde landsforeningen at gøre sig gældende på det politiske plan“.

Jeg synes umiddelbart, at det var en klog og rigtig konklusion at komme til af den pågældende forening, men oppositionens repræsentanter var ikke tilfreds med denne udgang og mente derefter, at vi skulle spørge distriktsforeningerne af menighedsrådsmedlemmer inden for hvert enkelt stift.

Jeg må her indskyde den bemærkning, at udvalgsarbejdet i almindelighed former sig sådan, at henvendelser til folketingets udvalg kommer fra de pågældende interesserede kredse uden initiativ fra udvalget. Det synes jeg også er en rimelig og rigtig

[Albertsen.]

praksis. Fra socialdemokratisk side var vi indstillet på at strække os meget vidt for at få de svar frem, som man fra oppositionens side ønskede. Vi fik også fra en enkelt stiftsammenslutning en protest eller rettere sagt fra dennes bestyrelse. Nu er jeg ikke klar over, om det er denne henvendelse, der har givet oppositionen blod på tanden, men efter denne protests fremkomst ønskede man, at vi skulle spørge alle de øvrige stiftsammenslutninger. Hvis man virkelig mener at tale på disse grupperes vegne, kan det jo undre noget, at man ikke forholdsvis nemt kunne få foranlediget de så stærkt ønskede udtalelser frem, uden at det ligefrem skulle være sådan, at udvalget skulle anmode derom.

Jeg tror i al beskedenhed, at det nok snarere skyldtes et ønske om, at revisionen af helligdagsloven ligesom i 1953-54 ikke skulle gennemføres. Men måske skyldes det, at man ønskede at skaffe en ændret tone ind i den offentlige debat, fordi den offentlige debat som indledningsvis nævnt har været præget af en positiv standpunkttagen til det foreliggende lovforslag. Kommentarerne til lovforslaget har fra mange sider — det fremgik i øvrigt af en del af debatten ved første behandling — fra biskoppernes side og fra kirkelige kredse i øvrigt været overvejende positive.

Jeg tror derfor, at vi har en god baggrund for det standpunkt, flertallet har taget i udvalget, og at der også i befolkningen er forståelse for den revision, der her sker.

En enkelt ting har givet anledning til en særlig overvejelse i udvalget. Den blev nævnt ved første behandling her i tinget, og flere af mine medordførere og undertegnede selv gav udtryk for ønsket om, at den indgik i det arbejde, der skulle foregå i udvalget, og vi har da også diskuteret den. Det, det drejer sig om, er en eventuel flytning af store bededag. Så vidt vi kunne forstå under udvalgsarbejdet, er det sådan, at der faktisk er endnu større flertal for en sådan flytning end for selve lovforslaget. Imidlertid har den højtærede justitsminister ved et samråd over for udvalget oplyst, at et forslag herom må fremkomme fra anden side.

Jeg forudsætter, at opgaven i så fald må tilfalde den højtærede kirkeminister.

Forholdet er jo altså det, at et stort flertal af det høje tings medlemmer ønsker en sådan flytning, og jeg vil derfor direkte opfordre den højtærede kirkeminister til at tage et initiativ til en flytning af store bededag. Den falder nu 4. fredag efter påske, som det hedder i Christian den Femtes forordning af 1686. Rent praktisk kan man vel fastsætte den til at falde 3. fredag i september måned. Jeg tror, at man herved imødekommer et ønske, der ikke mindst deles af hele skolens verden.

Ja, med disse bemærkninger skal jeg anbefale det høje tings medlemmer at følge udvalgsflertallets indstilling om at vedtage den højtærede justitsministers forslag til lov om ændringer af helligdagsloven.

Vagn Bro: Jeg skal på mit partis vegne udtale, at vi føler, at denne sag ikke er behandlet til ende.

Det ærede medlem hr. Albertsen henviste til den nordiske lovgivning, og jeg vil gerne sige, at et af de punkter, der for os er mest afgørende, er den almindelige folkelige fred foran de to største, skal vi kalde det kirkelige mindedage, og i Norge har man den ordning, at de offentlige forlystelser aftenen før disse 2 dage standser kl. 21. Dette var og er stadig et af de punkter, som for os er mest afgørende. Jeg vil såmænd gerne gå så vidt som til at sige, at kl. 21 måske ikke behøver at være klokkeslættet, men vi vil i hvert fald være villige til at forhandle for at finde frem til en enig afgørelse.

Siden vi behandlede sagen ved første behandling, er der til udvalget kommet et meget fyldigt materiale. Der er bl. a. kommet udtalelserne fra landets biskper, og jeg må sige, at disse har fra visse sider i kirken været kritiseret stærkt. Enhver kan jo have sin anskuelse, men jeg vil dog gerne føje til, at biskperne har — bortset fra 2, som, om jeg så må sige, har ladet lovforslaget passere — gjort adskillige bemærkninger. Jeg må således anføre, at af de 10 biskper har halvdelen, de 5, indtaget det standpunkt, at de gør udvalget opmærksom på, at i landdistrikterne er $\frac{1}{3}$ af gudstjenesterne om eftermiddagen.

Jeg kunne i så henseende særlig henvise til udtalelserne fra én, det tør jeg vistnok sige, meget liberal bisp, nemlig bispem i Ålborg.

[Vagn Bro.]

Han gør meget stærkt opmærksom på dette sammen med 4 andre kolleger, og jeg har jo meget svært ved at forstå, at han ikke dermed skulle mene, at man burde have søndagsfred til kl. 16, idet navnlig alle annekskirkerne har deres gudstjeneste om eftermiddagen. Jeg tvivler ikke om, at den højtærede kirkeminister har læst alle disse udtalelser, men når jeg læser dem, har jeg indtrykket af, at den højtærede justitsminister har taget tilslutningen noget summarisk. To af bisperne er gået direkte imod. Der er altså 5, der på dette punkt har indtaget et standpunkt, som jeg kun kan opfatte derhen, at de ønsker tidspunktet sat til kl. 16.

Siden første behandling har jeg haft lejlighed til at se lidt på, hvorledes den danske folkekirke må opfattes her i statsamfundet. Den højtærede kirkeminister henviste til en udtalelse af professor Clausen, som nu ligger over 120 år tilbage. Men det var måske rimeligt, at man så på, hvad man mener i den nutidige statsret, og dér kan jeg henvise til en så anset retslærd som professor Poul Andersen. Jeg må måske lige have lov til at citere fra hans Statsforfatningsret pag. 630. Han siger:

„Fra et stats- og forvaltningsretligt synspunkt må folkekirken opfattes som en særlig forgrening af den offentlige forvaltning, et „forvaltningsvæsen“, ikke som et „forvaltningssubjekt“ med egne rettigheder og pligter. Allerede af den grund kan folkekirken ikke anses for „ejer“ af det såkaldte kirkegods.“

Det er staten. De midler, som man har herfra, det er statens.

„Men en grundlovsbestemmelse kan naturligvis bindende for lovgivningsmagten henføre kirkegodset til udelukkende anvendelse i folkekirkeligt øjemed.“

Og endelig siger han, som jeg også her tillader mig at citere:

„At grundlovens § 4 ikke betyder, at statsmyndighederne ved tvang skal holde befolkningen til den evangelisk-lutherske

kirke, er klart, jfr. grundlovens §§ 67-70; men den omstændighed, at folkekirken understøttes af staten, virker i den retning. Ej heller udelukker grundlovens § 4 lovgivningsmagten fra at ændre folkekirkens bekendelsesskrifter, når blot folkekirken forbliver evangelisk-luthersk.“

Heraf tror jeg nok det fremgår, at vi ved at se bort fra alle særmeninger kan sige, at den nuværende anskuelse er, at stat og kirke som sådan hører sammen, og jeg har noget vanskeligt ved at forstå den højtærede kirkeministers sondring mellem stat og folk. Jeg tillader mig at spørge: er folket ikke staten, og er staten ikke folket? Er det egentlig ikke urimeligt at sige det modsatte, når grundloven taler om den danske folkekirke, som 90 pct. slutter sig til? Jeg mener derfor, at den højtærede kirkeministers fremstilling ved første behandling i hvert fald ikke er den holdbare i spørgsmålet om stat og kirke, således som grundloven nu er formuleret.

Som jeg opfatter biskoppernes stilling til lovforslaget, ser jeg ikke rettere, end at menighederne bedst kan give udtryk for, hvad den danske folkekirke som sådan mener om problemet. Jeg må jo også henvende mig til den højtærede kirkeminister, når vi drøfter menighedsrådene, for så er vi jo dog alle enige om, at det er dem, der nærmest forvalter kirken; de har siden 1903 været med til at udpege præsterne, og deres mening er vel nok det bedste udtryk for den danske folkekirkes standpunkt. Derfor kan jeg spørge: hvad skal vi lægge mest vægt på, den højærværdige biskop på Fyn, som, det erkender jeg, er gået med til forslaget, eller denne skrivelse fra menighedsrådsforeningens repræsentanter? Med formandens tilladelse vil jeg gerne have lov til at citere den — jeg skal ikke citere meget mere end den. Den lyder således:

„Bestyrelsen for Fyns Stifts Menighedsrådsforening repræsenterende 1.800 menighedsrådsmedlemmer har drøftet det forslag til helligdagslov, der er forelagt folketinget, og ønsker over for det til

[Vagn Bro.]

lovens behandling nedsatte udvalg enstemmigt at udtale følgende:

Bestyrelsen finder det uheldigt, at offentlige forlystelser på folkekirkens helligdage kan begynde kl. 14, idet der på dette tidspunkt holdes gudstjenester i en stor del af landets landsbykirker. Funktionærer, der er ansatte i forlystelsesbranchen, forhindres i at være med til disse eftermiddagsgudstjenester. Endvidere er der på dette tidspunkt også børnegudstjenester eller søndagsskoler i bykirkerne.

Man må endvidere protestere imod, at der åbnes adgang til offentlige forlystelser skærtorsdag og påskelørdag. Dels finder man det stødende mod almindelig sømmelighed, og dels vil det hindre de ovenfor nævnte funktionærer i at deltage i gudstjenesterne på de to af folkekirkens største helligdage, langfredag og påskedag.

Bestyrelsen for Fyns Stifts Menighedsrådsforening består af repræsentanter fra følgende fraktioner af menighedsrådsmedlemmer: de grundtvigske, Indre Mission, Kirkeligt Centrum, socialdemokratiske menighedsrådsmedlemmer og en gruppe uden for partierne.

Jeg må jo sige, at når denne bestyrelse enstemmigt udtaler noget sådant på 1.800 menighedsrådsmedlemmers vegne, ser jeg ikke rettere, end at man, hvis man — som til tider — er enig om, at menighedsrådene er de folkevalgte repræsentanter, ikke sådan ganske kan sætte dette til side.

Jeg må altså plædere på, at bisperne for et flertals vedkommende har hver på sit punkt udtalt betænkeligheder, at menighedsrådene og en række store sammenslutninger, bl. a. hele KFUM og KFUK — det er dog unge mennesker, de repræsenterer — har gjort det samme, og derfor havde jeg ventet, at man under behandlingen i hvert fald ville have kunnet indgå på en forhandling om disse punkter. Om de punkter, der for os i særlig grad vil være afgørende, havde vi egentlig villet stille ændringsforslag, men vi blev enige om, at jeg først skulle henvende mig til stiftsbestyrelserne — jeg mener nu, at henvendelsen bør ske gennem udvalget, men man bad så meget om, at jeg ville henvende mig til stiftsbe-

styrelserne, hvorfra jeg har fået en del svar, og man kunne da ved tredje behandling på dette grundlag fremføre, at den del af folket, som særlig føler sig knyttet til kirkens arbejde, er meget betænkelig, i hvert fald på de punkter, jeg her har nævnt, skærtorsdag aften og påskelørdag — og jeg må igen til den ærede ordfører for socialdemokratiet sige, at på dette punkt kan man i hvert fald ikke henvise til den norske lovgivning, idet man dér slutter kl. 21 begge aftener.

Jeg vil endvidere sige, at skal det være for længe at vente med de offentlige forlystelser til kl. 16, så kunne vi måske ved gensidig hensyntagen rykke eftermiddagsgudstjenesten så meget frem, at vi kunne følge det forslag, som Danmarks biskopper i 1955-56 stillede om kl. 15.

Det var egentlig de betragtninger, jeg ville fremføre ved denne lejlighed. Man har fra flertallets side talt om, at vi har været langsommelige. Ja, langsommelige — det er siden december, vi har drøftet lovforslaget. Jeg må dog sige, at havde det været sådan en — jeg ved ikke, om jeg må bruge ordet, det tør jeg jo næsten ikke — hjertesag for regeringen — vi må jo ikke have stemningerne med — men så kan jeg sige: en sådan hjernesag for regeringen, så kunne den vel være kommet med forslaget noget før, efter at det har hvilet i 6 år. Jeg mener derfor, at vi ikke helt har tilendebragt forhandlingen. Jeg lægger, som jeg også ved at den højtærede kirkeminister har gjort det i spørgsmålet om menighedsrådsloven, vægt på, at vi kan være enige, og jeg vil derfor udtrykke det håb, at vi på disse to punkter — jeg lægger navnlig vægt på det første om fred her i landet — vil kunne nå til enighed. Vi taler så meget om velfærd, vi taler så meget om hensynsfuldhed, men jeg kan forsikre — jeg tør sige det med afgjort sikkerhed — at der findes titusinder i dette land, som måske ikke kommer til vælgermøder, men som sidder derhjemme, og for hvem dette, at den danske folkekirke har to store dage, mindet om korsfæstelsen og mindet om opstandelsen, har den største betydning.

Jeg tror ikke, at jeg på nærværende tidspunkt behøver at sige mere. Hvis man imidlertid ikke kan gå med til det, ja, så kan jeg i hvert fald ikke anbefale mit parti at

[Vagn Bro.]

stemme for denne lovgivning, som efter min mening er forhastet, som betyder, at en udstrakt hånd ikke modtages, og det finder jeg på et område som dette overmåde beklageligt.

Marie Antoinette von Lowzow: Det foreliggende lovforslag har jo en indgribende betydning for mange kredse i vort land. Under udvalgsbehandlingen har det været min gruppes opgave at få synet på og konsekvenserne af lovforslagets gennemførelse belyst så alsidigt som muligt for derudfra at kunne tage stilling til lovforslaget.

Som det fremgår af betænkningen, har udvalget gennem den højtærede minister indhentet en udtalelse fra menighedsrådenes landsforening. Man havde ønsket udtalelser fra alle menighedsråd, men akkviescerede ved udtalelser fra landsforeningen, hvis ministeren mente, at det var praktisk umuligt at spørge de mange råd. Det vil også fremgå af betænkningen, at den adspurgte forening ikke mente at kunne udtale sig på menighedsrådenes vegne angående lovforslaget. Efter modtagelsen af henvendelsen fra Fyens Stifts Menighedsrådsforening, der altså udtaler sig om lovforslaget, er vi klar over, at disse stiftsforeninger — der er jo 28 af dem — ville kunne give et betydningsfuldt udtryk for lovens betydning og følger for menighedsrådene, og mit partis repræsentanter har derfor ligesom partiet venstres ønsket, at udtalelser fra disse foreninger skulle indhentes gennem den højtærede minister på udvalgets vegne. Det er med beklagelse, vi konstaterer, at udvalgsflertallet har nægtet os på udvalgets vegne at søge de ønskede oplysninger.

I det konservative folkepartis gruppe findes meget varierende synspunkter med hensyn til lovforslaget, noget, som jeg vil tro også gør sig gældende inden for andre partigrupper med hensyn til en lov af denne specielle art, hvor det ikke drejer sig direkte om politiske spørgsmål. Jeg tror imidlertid, at mange ville kunne samles om et ændringsforslag til det foreliggende lovforslag, som synes mange af os for vidtgående, nemlig et ændringsforslag gående ud på, at forlystelser — som nævnt af den foregående ærede ordfører — skal standse

skærtorsdag og påskelørdag kl. 21, medens lovforslagets ændringer vedrørende disse dage i øvrigt bibeholdes. Dermed imødekommes store kredses ønsker med hensyn til forlystelseslivet disse to dage, men dog sikres helligdagsfreden fra tidlig time på de to efterfølgende højhelligdage. Denne ordning er jo i øvrigt, som den foregående ærede taler sagde, i overensstemmelse med den norske ordning. Desuden kunne en ændring gående ud på, at forlystelseslivet på søgne- og helligdage flyttes én time og ikke to timer frem, altså til kl. 15, være ønskelig. Med god vilje og en ringe ændring af kirketiden og forlystelsernes start vil dette kunne være en løsning.

Om sådanne ændringsforslag har regeringspartiernes udvalgsrepræsentanter ikke villet forhandle under udvalgsarbejdet; de fastholder lovforslaget i den fremsatte form. Under disse omstændigheder og i betragtning af den ringe forhandlingsvilje, og jeg vil sige den uvillighed til at bidrage til at skaffe de ønskede oplysninger, som mit partis repræsentanter har mødt hos regeringspartiernes repræsentanter i udvalget, anser jeg det for nytteløst at stille ændringsforslag. Idet jeg altså gør opmærksom på, at medlemmer fra mit partis gruppe kan forventes at tage forskellig stilling til dette lovforslag, skal jeg oplyse, at det dog er min og mange af mine partifællers hensigt at stemme imod lovforslaget i den foreliggende form ved tredje behandling.

Aage Fogh: Allerede ved første behandling erklærede jeg mig villig til at medvirke til gennemførelsen af det foreliggende lovforslag uden ændringer, så jeg kan slippe meget let om ved det her.

Jeg vil dog gerne benytte lejligheden til at understrege, at både det ærede medlem hr. Vagn Bro og repræsentanten for det konservative folkeparti ikke har fundet sig foranlediget til at stille noget ændringsforslag til det foreliggende lovforslag. Det ærede medlem hr. Vagn Bro holdt en lang tale, der vel for størsteparten hørte hjemme under første behandling; idet den var af mere principiel karakter. Men jeg konstaterer altså, at der var ingen anledning hverken for venstre eller de konservative til at stille nogen ændringsforslag. Hvis det virkelig var en hjertesag for de to partier,

[Aage Fogh.]

ville det dog være nærliggende, selv om de ikke forventede at få dem gennemført, at de havde præciseret, hvilke ændringer de havde ønsket.

Med hensyn til forhandlingen i udvalget blev det af det ærede medlem fru Marie Antoinette von Lowzow, men vistnok ikke af det ærede medlem hr. Vagn Bro, understreget, at man ikke havde været villig til at indhente udtalelser om lovforslaget. Det finder jeg er helt urimeligt, for i vort første møde sendte vi en ønskeseddel til den højtærede minister om, hvad vi ønskede, og begrundede det nærmere, og dér stod det som punkt 2 — således som det ærede medlem hr. Albertsen gjorde opmærksom på — at udvalget ønskede udtalelser fra menighedsrådene og, hvis det var for omstændeligt, da fra menighedsrådenes landsammenslutning. Denne udtalelse fik vi, og det var en særdeles forstandig udtalelse; den var, som man kunne forvente den, og den tog vi rimeligt hensyn til.

Det ærede medlem hr. Vagn Bro ønskede udtalelser fra stiftsmenighedsrådene. Det havde vi fra flertallets side ikke ønske om, fordi vi ikke mente, det var påkrævet, men vi gav en rimelig tid, så det ærede medlem selv kunne indhente disse udtalelser. Jeg formener ikke, der er kommet nogen, så var de vel blevet læst op. Det er nok ensbetydende med, at der ikke er nogen, der har henvendt sig; det havde menighedsrådene jo ellers god tid til. Det var også en højst mærkelig fremgangsmåde, synes jeg, om vi fra udvalgets side skulle spørge alle dem, vi mistænkte for at være imod loven, om de vil sende os en henvendelse derom, og det er altså heller ikke sket. Derfor må jeg sige, at min samvittighed er i god orden, når vi gennemfører lovforslaget, som det her foreligger.

Under vore forhandlinger i udvalget og ved samråd med den højtærede minister blev det af den højtærede minister meget kraftigt understreget, at nu ville vi få en lov, der gav klare regler, og disse regler skulle overholdes. Der kunne gives dispensation i enkelte tilfælde, men kun i enkelte, og hvis det drejede sig om dispensationer på de store helligdage, kunne der kun være tale om at give dem, hvis ansøgerne var kirkelige forsamlinger. Sådan har vi

forstået ministerens udtalelse, sådan er det noteret i protokollen, og jeg håber, det er rigtigt. Dermed er vi tilfredse og kan foreslå lovforslaget gennemført uden ændringer.

O. Mathiasen: Jeg udtalte ved første behandling, at vi i mit parti ville se med velvilje på lovforslaget, og den højtærede justitsminister opfattede denne velvilje så kolossalt, at han sagde, at han var ved at revne på vigtighed over den tilslutning, han havde fået fra vor side. Desuden sagde jeg, at vi i udvalget ville give det en saglig behandling, og så ville vi tage endelig stilling, når udvalgsarbejdet var færdigt. Denne stilling har vi taget nu: vi kan stemme for lovforslaget.

Men jeg vil gerne have lov til ganske kort at nævne et par ting. Der har været snakket en hel del i udvalget om at rette henvendelse til flere kredse for at spørge, hvad man mente om lovforslaget, og jeg skal gerne indrømme, at jeg i udvalget har sagt — det er der ikke noget forkert i at fortælle her — at jeg ikke havde noget imod, at man spurgte nogle flere om, hvordan de stillede sig til det. Men for det første mente jeg nu ikke, det var særlig påkrævet, og for det andet blev det af flertallet i udvalget hævdet, at dets stilling til lovforslaget ville være uafhængig af, hvilke svar der kom fra de kredse, vi eventuelt ville rette henvendelse til, og så var der jo faktisk ingen grund til at rette disse henvendelser. Det, der er sket, må være tilstrækkeligt.

En lille ting til sidst; det er noget, som er blevet nævnt af flere ærede ordførere, og jeg nævnte det også selv ved første behandling, nemlig spørgsmålet om store bededag. Nu ved jeg nok, at det ikke har noget med denne sag at gøre, men for det første har det været fremme ved første behandling, og for det andet har det været drøftet meget i udvalget, ligesom det er blevet nævnt igen nu af flere af de ærede ordførere. Så må jeg også gøre det, for jeg synes, vi trænger til en klaring på dette punkt.

Der var i udvalget, da vi havde drøftet dette spørgsmål, absolut enighed om, at vi ville henstille, at man tog op til overvejelse at få store bededag flyttet fra foråret til efteråret — af rent praktiske, ikke mindst skolemæssige, grunde. Jeg nævnte

[O. Mathiasen.]

det i mit indlæg ved første behandling, og den højtærede justitsminister svarede, at det i hvert fald ikke var noget, justitsministeren måtte tage sig af, men at spørgsmålet vel burde rejses fra kirkelig side. Derefter svarede den højtærede kirkeminister, at det i hvert fald ikke var noget, kirkeministeriet havde med at gøre, og så føjede kirkeministeren til, at der måtte komme et krav fra det, man kalder kirkens indre rum — ordret gengivet fra Folketingstidende. Jeg må sige, at det sidste forstår jeg ikke rigtig; hvor skal kravene komme fra?

Jeg vil ligesom det ærede medlem hr. Albertsen gerne til sidst rette den indtrængende opfordring til den højtærede kirkeminister, at dette spørgsmål på en eller anden måde bliver taget op til behandling. Det er noget, der er af stor betydning for mange forældre og for alle skoler i dette land.

Bækgaard: I betænkningen oplyses det, at problemet med store bededag ikke vedrører det foreliggende lovforslag, selv om der i udvalget er opnået enighed om, at den bør flyttes, en enighed, som mit parti gerne giver sin tilslutning.

Når det herefter er konstateret, at grundlaget for blot en lille smule enighed ellers ikke er til stede, vil jeg gerne gentage, hvad jeg sagde ved første behandling, nemlig at den nuværende helligdagslov er en god ordning, som i en forjaget tid giver befolkningen mulighed for at finde den ro og hvile, som er nødvendig, for at man kan få fornyet arbejdsmod og initiativ til de øvrige dage i ugen. Jeg erindrer om sætningen „Kom hviledagen i hu, at du holder den hellig.“ Hvis man skal følge dette bud, må man have en helligdagslovgivning, der skaber mest mulig ro og orden omkring vore helligdage. Jeg henstiller så stærkt, jeg kan, til arrangørerne af offentlige arrangementer at henlægge dem til lørdag.

Mit parti finder det i høj grad beklageligt, at udvalgets flertal trods en lang række henvendelser fra kirkelige kredse stadig ønsker at skabe større muligheder for flere forlystelser på helligdage på trods af, at forlystelsesbranchen ingen ønsker har haft i så henseende. Vi finder, at det er en meget

uklog og stødende indstilling over for de kredse i befolkningen, for hvilke helligdagsspørgsmålet er en hjertesag.

Nu sagde den ærede ordfører for socialdemokratiet, at der var en stor del af befolkningen, der stod bag flertallets indstilling. Jeg har ikke den mindste tvivl med hensyn til det ærede medlems stærke tro, men jeg kan betro det ærede medlem, at jeg ved, der er mange ude i befolkningen, der har den modsatte opfattelse. Hvad det angår, at den nuværende helligdagslov er gennemhullet af undtagelser, så står det for mig som et dårligt argument for lovændringerne.

Vi i mit parti er tilfredse med, at ordførerne for venstre og de konservative her ved anden behandling har givet udtryk for nogle af de samme synspunkter, som jeg fremførte ved første behandling. Jeg kan slutte med at sige, at vi ved tredje behandling vil stemme imod lovforslaget.

Edv. Jensen: Når jeg og en del flere i min gruppe går imod det foreliggende lovforslag, er det ikke blot af formelle grunde, f. eks. fordi der ikke har været tid til at indhente menighedsrådsforeningernes erklæringer angående lovforslaget, men også, og især, af principielle grunde. Vi kunne være gået med til en hel del formelle ændringer i den gældende lov, for det er rigtigt, at dens udtryksformer er forældede; sproget burde moderniseres, så også lovens mening blev klarere. Det er vel også rigtigt, at en del af den nugældende lovs bestemmelser efterhånden er blevet overflødiggjort af andre lovbestemmelser; der kunne være grund til at se dem igennem og rette og slette hist og her. Vi ville heller ikke have noget imod, at biograferne havde fået den samme adgang til dispensationer som teatrene og koncertarrangementerne. Det, vi er imod, er indskrænkningen i helligdagsfreden. Ifølge den højtærede justitsministers fremsættelse har det ved udarbejdelsen af det foreliggende lovforslag været et hovedsynspunkt, at gudstjenesten ikke forstyrres. Det er udmærket, men dertil er at sige for det første, at dette formentlig er forbudt allerede ifølge straffeloven, for det andet at der er eftermiddagsgudstjeneste i ca. halvdelen af landets kirker, og efterhånden som den igangværende sammenlægning af de små

[Edv. Jensen.]

sogne skrider frem, vil der blive eftermiddagsgudstjeneste i endnu flere kirker. Lad mig i en parentes indskyde, at jeg godt kan forstå, at de små sogne med udsigten til, at dette lovforslag går igennem, går imod sammenlægningen, der gudstjenstligt vil stille dem adskilligt ringere end før. Dertil kommer det store antal børnegudstjenester, der som oftest finder sted om eftermiddagen.

Jeg beklager, at udvalgets flertal ikke har ment at kunne tage det mindste hensyn til de mange indvendinger, der er kommet fra mange kirkelige kredse i vort land. Det er ikke for kirkens eller for Guds skyld, vi gerne vil værne den kristne arv og dens rige traditioner, værne om det, der gennem århundreder har været helligt for vort folk, værne søndagen, der er helliget som en hviledag for mennesket, værne om påsken som en ubrydelig helhed fra skærtorsdag aften til påskedags aften, men det er for menneskets skyld og for folkets skyld. Efter vor opfattelse har vi ikke råd til ad lovgivningens vej at række hånd til nedbrydning af noget som helst af det, der er helligt for størstedelen af vort folk.

Vi har ikke råd til at forringe søndagens status som hviledag og som en fredens dag i en forjaget tid, hvor tempoet går mange mennesker på nerverne, hvor det eneste, man søger, netop er hvile og fred, og endelig synes vi ikke, at vi har råd til at svække familielivets muligheder, der er hårdt angrebet i forvejen, og som stadig væk væsentligt knytter sig til søndagen og de kirkelige højtider. For menneskets skyld er søndagen og højtidsdagen givet os, og vi er ikke kommet dertil, hvor vi kan sige, at vi ikke har dem behov, tværtimod. I en tid med megen fritid og dermed rig adgang til at nyde både kulturlivet og forlystelselivet, om man har lyst dertil, og i en tid, hvor lørdag eftermiddag og vel snart hele lørdagen er fri for de fleste, kan vi ikke indse nødvendigheden af, at søndagsfreden skal beskæres med 2 timer, ikke engang med 1 time, og at skærtorsdag og påskelørdag skal tages ind til forlystelse. Vi gør vort folk en uhyre dårlig tjeneste dermed.

Den højtærede justitsminister sagde i sin fremsættelsestale (sp. 848):

„Jeg tror imidlertid, at man på et

område som det foreliggende bør indskrænke sig til at gennemføre sådanne ændringer, som kan påregne en forholdsvis bred tilslutning i befolkningen.“

Det foreliggende forslag har ikke denne brede tilslutning her i det høje ting, og jeg vil tro, at dets tilslutning ude i befolkningen er endnu ringere. Det er, som om den højtærede justitsminister har en følelse af, at dette er et ømtåligt område af lovgive på, og det er rigtigt. Det er så ømtåligt, at det undrer mig meget, at den højtærede justitsminister vil søge at gennemføre forslaget med et yderst beskedent flertal af stemmer. Hvis ikke der mellem anden og tredje behandling bliver foretaget væsentlige ændringer i forslaget, vil jeg anbefale, at man stemmer imod det ved tredje behandling.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Må jeg til den sidste taler gøre den bemærkning, at det naturligvis bliver uhyre vanskeligt for ham og mig at komme på talefod i denne sag.

Jeg erkender selvfølgelig, at det område, vi her behandler, er af ømtålig karakter, men jeg føler mig ingenlunde overbevist om, at det ærede medlem har ret i, at befolkningens overvejende flertal er imod den ændring i helligdagsloven, som jeg har stillet forslag om.

Det ærede medlem sagde om beskyttelsen af gudstjenesten, at den allerede var sikret gennem straffeloven. Det er ikke rigtigt. Vel indeholder straffelovens § 137 bestemmelser sigtende også på at beskytte gudstjenesten, men det drejer sig her alene om forsætlige eller uagtsomme forseelser, medens helligdagslovgivningen, også det forslag, der her er til behandling, går væsentligt videre.

Til det ærede medlem hr. Vagn Bro vil jeg gerne sige, at det er vel ikke helt retfærdigt at påstå, at dette forslag er fremsat på et sent tidspunkt. Det blev fremsat den 6. november i fjor, og det har siden været udvalgsbehandlet. Så vidt jeg erindrer, havde vi det sidste samråd mellem udvalget og mig den 31. januar, og betænkningen er afgivet den 14. februar. Der har været rig anledning for alle kredse, som ønsker at give udtryk for deres uvilje mod dette forslag, til at fremkomme dermed, og der er

[Justitsministeren.]

kommet en række henvendelser, også enkelte henvendelser af det stik modsatte indhold. Det ærede medlem dvælede meget stærkt ved og oplæste den henvendelse, der er kommet fra Fyns Stifts Menighedsrådsforening. Jeg forstår meget vel, at det ærede medlem ikke havde tilnærmelsesvis den samme interesse for den erklæring, der på hans foranledning er indhentet fra Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer. Jeg skal ikke læse den op, men henvise interesserede medlemmer til at studere den som bilag til den afgivne betænkning.

Må jeg dernæst sige til det ærede medlem, at der blev jo taget hensyn til de erklæringer, der via kirkeministeriet var indhentet fra landets biskopper inden lovforslagets fremsættelse; der blev det på det afgørende punkt, hvor de var enige, hvor de bad om, at 1. pinsedag måtte blive inddraget blandt de store helligdage; det var ikke med i det oprindelige udkast, men er medtaget i lovforslaget.

Det er rigtigt, at enkelte biskopper og også andre i deres henvendelser til udvalget har peget på problemet omkring landsbykirkerne og annekskirkerne og har villet bruge dette med de sene gudstjenester som argument for at opretholde den nugældende bestemmelse om kl. 16 som tidspunktet for offentlige forlystelsers påbegyndelse. Dertil vil jeg gerne sige to ting. For det første vil en fastsættelse af kl. 16 ingenlunde i alle tilfælde løse annekskirkernes og landsbykirkernes problem, al den stund nogle af dem holder gudstjeneste efter dette tidspunkt. Dernæst vil jeg gerne sige — og det er for mig det væsentlige — at problemet kan ikke være så forfærdelig stort. Den omstændighed, at vi flytter fra kl. 16 til kl. 14, betyder i realiteten kun én ting, i realiteten kun én ting, nemlig at de offentlige biografforestillinger med almindelige spillefilm kan begynde 2 timer før, og det er svært for mig at se, hvordan dette kan genere gudstjenesten og dem, der vil deltage deri. Det er en anstrengt henvisning, når man siger, at forlystelsesfunktionærer hindres i at deltage i gudstjeneste. Der er på søndagene så mange gudstjenester, at disse funktionærer, hvis de ønsker det, naturligvis kan komme til at deltage i én gudstjeneste, og derfor synes jeg, at det ærede medlem

og de, der er enige med ham, så urimeligt overdriver dette spørgsmål.

Det ærede medlem fru Marie Antoinette von Lowzow overraskede mig, men fejlen er utvivlsomt min. Jeg har utvivlsomt ganske misforstået den tale, det ærede medlem på sit partis vegne holdt ved dette lovforslags første behandling, idet jeg i min grænseløse naivitet forlod denne sal med den opfattelse, at det ærede medlems parti accepterede lovforslaget. Det har jeg helt misforstået, og jeg beder om undskyldning, hvis jeg skulle have sagt til nogen, at det ærede medlem på noget tidspunkt har været enig med mig. Det ville være bagvaskelse.

Må jeg sige om det problem, som så vel det ærede medlem hr. Vagn Bro som det ærede medlem fru Marie Antoinette von Lowzow nævnte, problemet om skærtorsdag og påskelørdag, hvor de offentlige forlystelser skulle standse kl. 21, at det er jo rigtigt, at ændringsforslag har de ærede medlemmer ikke fremsat, naturligvis i forventning om, at sådanne ændringsforslag ikke kunne vedtages. For mig er det afgørende, at hvis man foretager denne ændring, så har vi i virkeligheden afgørende svækket det lovforslag, som jeg har fremsat, og som jeg tror på en naturlig måde balancerer mellem det hensyn, vi skylder de befolkningskredse, som har det synspunkt, de ærede medlemmer giver udtryk for, og de befolkningskredse, som ser helt anderledes på det. Det, det drejer sig om ved en helligdagslovgivning, er dog ikke i og for sig spørgsmålet om kirken eller det syn, man har på kirken, men det er vel problemet om en rimelig balance mellem de fornemmelser og følelser, der råder i befolkningen, og for mig at se er det lovforslag, jeg har fremsat, også ved den reelle tilslutning, biskopperne har givet det, udtryk for, at man har ramt — jeg havde nær sagt — den grænselinje, som det var rimeligt at have på.

Min principielle stilling — det har jeg også sagt til de ærede medlemmer under udvalgsarbejdet — var jo, at jeg i og for sig syntes, at det, en helligdagslovgivning skal sige, står i lovforslagets § 1, og jeg ville intet have imod at tage ansvaret for en helligdagslov, der var begrænset dertil. De følgende paragraffer er simpelt hen en indrømmelse til synspunkter, som ikke er

[Justitsministeren.]

mine, men synspunkter, som jeg erkender at vi er forpligtede til i denne sal at tage hensyn til.

Over for det ærede medlem hr. Aage Fogh vil jeg gerne bekræfte, hvad det ærede medlem sagde om det cirkulære, som det er hensigten at udsende i forbindelse med dispensationsbestemmelsen i lovforslaget. Det er hensigten, at dette cirkulære skal fastsætte en dispensationsadgang i særdeles snævert omfang. Der skal i hvert enkelt tilfælde være en rimelig begrundelse for at dispensere fra de nu foreslåede bestemmelser, og normalt kan der alene blive tale om dispensation, når der er tale om velgørende eller i øvrigt almennyttige formål. Det vil endvidere af cirkulæret fremgå, at dispensation forudsætter, at de omboende ikke forulempes, og endelig; som det ærede medlem hr. Aage Fogh udtrykkelig fremhævede, at på de store helligdage vil dispensationer kun kunne forventes, når det drejer sig om, hvad vi med et populært udtryk kan kalde religiøse arrangementer.

Til det ærede medlem hr. O. Mathiasen vil jeg gerne sige, at dette problem med store bededag vil den højtærede kirkeminister give løfte om at lade undersøge, men jeg vil gerne beklage at have givet udtryk for så voldsomme følelser som, at jeg var ved at revne af vigtighed over at få det ærede medlems tilslutning. Jeg er da klar over, at der nu og da i det ærede medlems bevidsthed optræder funker af fornuft, som gør, at han er enig med mig, og det behøver jeg da ikke at revne af vigtighed over.

Endelig vil jeg sige til det ærede medlem hr. Bækgaard, at jeg ikke synes, man ud fra noget synspunkt kan sige, at den nuværende ordning er en god ordning. Loven er i virkeligheden særdeles mangelfuld ved at omhandle ting, den ikke skulle omhandle, og loven er i praksis så gennemhullet, at den efter min opfattelse ikke kan oprettholdes længere. Den nugældende ordning er ikke god og giver anledning til for megen debat. Jeg tror, det ærede medlem inden tredje behandling skal overveje, om ikke mit forslag er mere sobert.

Kirkeministeren (Bodil Koch): Jeg havde allerede anledning til ved første behandling at gøre en ganske enkelt bemærkning om

selve mit syn på det foreliggende lovforslag. Jeg skal ikke udtale mig videre derom, men kun sige, at jeg er enig med justitsministeren i hans argumentation. Jeg kan ikke se, at der er noget ligefrem proportionalt forhold mellem det, at man hindrer folk i at gå i biografen på et bestemt tidspunkt, og folks mulighed for at komme i kirke. Jeg tror, det er vigtigt at give så frie rammer for folks udfoldelse som muligt.

Når jeg tager ordet, er det for i anledning af de bemærkninger, der er faldet om store bededag, at give løfte om, at jeg nu skal få undersøgt, hvordan dette stadig opdukkende problem skal gribes an. Jeg forstår godt, at det ærede medlem hr. O. Mathiasen undrede sig over det noget ubestemte udtryk, jeg brugte; men det skyldes, at jeg faktisk ikke er klar over, hvor initiativet skal tages. Så vidt jeg erindrer, havde statsminister Hedtoft i sin tid problemet til undersøgelse i statsministeriet. Om det skal være derfra eller fra os eller hvorfra initiativet skal udgå, ved jeg ikke, men der skal i hvert fald blive taget fat på spørgsmålet.

Og så vil jeg blot lige sige en enkelt ting til det ærede medlem hr. Vagn Bro. Jeg mener faktisk ikke, vi her skal gå ind i en stor debat om vor så overordentlig særprægede og vanskeligt forståelige kirkeforfatning, men jeg vil alligevel ikke lade professor Poul Andersens ord om vor kirkes funktion stå uden et notabene.

Så vidt jeg forstod, brugte det ærede medlem det udtryk, at kirken ikke var et forvaltningssubjekt, men et forvaltningsvæsen, og drog så den konklusion — i overensstemmelse med professor Poul Andersen — at staten havde ejendomsretten til kirkejorden. Spørgsmålet om kirkens ejendomsret er jo et af de mest udviklede problemer, og jeg tror ikke, man kan udtale sig så enkelt og klart derom, som professor Andersen har gjort det. Dette problem løses jo ikke på grundlag af en enkelt professors skøn. Så vidt jeg erindrer, var der for en del år tilbage i Sverige en stor proces mellem staten og kirken vedrørende dette spørgsmål om ejendomsret til kirkerne o. s. v., som staten vandt. Jeg mener som sagt ikke, vi skal gå ind i en debat om disse ting — så kunne vi jo blive ved det meste af dagen. Vi ved jo begge, at vi hverken har en statskirke eller en frikirke,

[Kirkeministeren.]

men denne mærkelige mellemting, som vi kalder folkekirken, hvor der jo til stadighed mellem det statslige og det rent kirkelige element er et uafklaret rum, som altid er der som en spændingsmulighed, og her kan der kun blive tale om en løsning i de enkelte situationer og ikke en teoretisk, generel løsning.

Albertsen: Jeg skal kun gøre nogle ganske få bemærkninger. Først vil jeg gerne rette en tak til den højtærede kirkeminister for det løfte, hun nu afgav over for tinget om at få opklaret, hvorledes vi kan få løst det lille problem med at få flyttet store bededag — et ønske, som næres af udvalgets store flertal.

Det, der særlig giver mig anledning til at komme herop, er det ærede medlem hr. Vagn Bros udtalelse om, at udvalget bad det ærede medlem om at henvende sig til stiftsmenighederne. Dette er nu ikke helt i overensstemmelse med den forhandling, der fandt sted. Der foreligger jo ikke noget stenografisk referat deraf, men jeg tror snarere, den må fortolkes i den retning, at udvalget ikke kunne have noget imod, at det ærede medlem foretog en sådan henvendelse; men det var ikke på udvalgets vegne, og det var ikke på opfordring af udvalget, det skete — og det giver jo en betydelig forskel.

Hvad angår mine bemærkninger om, hvorvidt vi helt kommer på linje med lovgivningen i de andre nordiske lande, har jo både det ærede medlem og undertegnede og øvrige medlemmer af udvalget fået materiale derom. Jeg har forstået, at det, der navnlig gav det ærede medlem anledning til at fange en bemærkning om det nordiske, var, at der er et enkelt område i Norge, som er på linje med det, det ærede medlem har ønske om. Det ærede medlem har jo ikke ønsket dermed at ville acceptere hele den lovgivning, man har på dette område i Norge eller Sverige. Hvis det

var det, der var tale om, vil jeg nok tro, at vi mellem anden og tredje behandling — der er jo udtrykt ønske om en udvalgsbehandling — kunne finde frem til noget; men at det ikke er det, der er meningen, har jeg da helt klart forstået, ikke mindst af den skitse til ændringsforslag, som på et vist tidspunkt var inde i forhandlingerne.

Lovforslaget har et betydeligt flertal for sig i tinget, og jeg mener — ikke mindst på baggrund af de førnævnte bemærkninger om pressens holdning — at det virkelige dækker, hvad det store flertal af befolkningen ønsker, og derfor kan jeg med god samvittighed anbefale de ærede medlemmer at stemme for det.

Vagn Bro: Jeg tror, at jeg som resultat af denne forhandling kan sige, at vi lever i 2 verdener; jeg må dog vist ændre det derhen, at den højtærede kirkeminister lever i en mellemverden. Den ene verden, der er tale om, er den højtærede justitsministers verden, hvor det eneafgørende er, at kirken kan holde sin gudstjeneste. Den højtærede minister er tilfreds med bestemmelsen i § 1, og jeg forstår det således, at hvis der er gudstjeneste ude i Valdemarsgade nr. 19, vil han forhindre, at nogen kaster snebolde derind; men hvis der er et møde, et politisk møde, ovre på den anden side af gaden, vil den højtærede minister afgjort gøre det samme. Den højtærede minister vil have mødefred — og det er prisværdigt — men jeg mener under henvisning til det, jeg har nævnt om grundloven, og i henhold til, hvordan de danske menigheder ser på det, at det ikke er et spørgsmål om at få en bold i hovedet, men at det, det drejer sig om, er, at det i den tid, det danske folks præster — jeg siger den danske stats præster, og det mener jeg jeg har ret til, men lad mig så som ministeren i mellemtilværelsen sige det danske folks præster — prædiker, er ret og rimeligt, at der er søndagsfred i Danmark, og det kan jo godt være, at vi først på et senere tidspunkt — og det er jo også

[Vagn Bro.]

muligt, at vi først på en anden måde — kan få disse to verdener til at forliges.

Til den højtærede kirkeminister skal jeg kun sige følgende. Jeg forstår, at den højtærede minister ikke ønskede — og det er der ikke noget at sige til — at føje noget til professor Poul Andersens fremstilling. Efter min mening er det professorens statsret, vi i dag bygger på, og det er ud fra den betragtning jeg mener, at denne statsinstitution — hvad enten det er et væsen eller et subjekt — har krav på, at det danske folk viser hensynsfuldhed og forståelse over for de mange, ja, jeg ved ikke, hvor mange af de 90 pct. der går i kirke; men jeg ved, der er mange, som lægger afgørende vægt på, at der vises denne hensynsfuldhed.

Så skal jeg gøre endnu en bemærkning. Det har været kritiseret, at vi ville henvende os til distriktsforeningerne af menighedsrådsmedlemmer i stifterne. Det har en ganske særlig grund. I den udtalelse fra selve hovedbestyrelsen for Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer, som følger med betænkningen, og som jeg derfor ikke skal læse op, vender man sig meget stærkt imod ændringen i § 2, stk. 2, fra klokken 16 til klokken 14. Det vil den højtærede minister kunne se af skrivelsens næstsidste stykke. Men så føjer man til — det er kun få linjer —:

„Derimod kan bestyrelsen ikke på menighedsrådenes vegne tage stilling til det foreliggende lovforslag, eftersom landsforeningens status som fri sammenslutning af danske menighedsråd og menighedsrådsmedlemmer af indbyrdes afvigende politisk anskuelse må forbyde landsforeningen at gøre sig gældende på det politiske plan.“

Da dette var føjet til, fandt jeg det rimeligt — og noget tilsvarende ville jeg have gjort i ethvert andet udvalg — at man henvendte sig til de enkelte stiftsfor-samlinger, så meget mere som det ikke var uoverkommeligt; der er nemlig kun 28.

Jeg takker det ærede medlem hr. O. Mathiasen, fordi det ærede medlem ikke havde noget imod, at det skete; men det var også som en røst fra en mellemverden; det ærede medlem ville gerne, men han ville alligevel ikke.

Til det ærede medlem hr. Bækgaard skal jeg sige, at jeg er overmåde tilfreds med, at den tale, jeg holdt ved første behandling, synes — og det er glædeligt — at have gjort et udmærket indtryk på det ærede medlem. Jeg håber, at vi på det punkt, som jeg nævnedes, kan enes om at stille et ændringsforslag til tredje behandling, og kan få tilslutning til det.

Til slut skal jeg gøre en bemærkning til det ærede medlem hr. Edv. Jensen. Det ærede medlem var inde på den rigtige betragtning, at spørgsmålet er dette: vil man følge ministeren i hans opfattelse af, at det problem, vi drøfter her, burde ordnes ved en politivedtægt, eller vil man følge den anskuelse, at da folkekirken er en institution — endog en institution, der har 90 pct. skrevet ind — om man da ud fra dette synspunkt vil finde, at en lovgivning er det naturlige grundlag.

Jeg håber, vi kan enes om dette, indtil vi når frem til et tidspunkt, hvor vi kan få en fuldkommen afklaring af problemet.

Til slut må jeg have lov til at sige, at jeg synes, der er noget ikke helt ærligt i denne sag. Man vil, men man vil ikke, og det er i virkeligheden beklageligt, at dette folketing ikke vil respektere kernen i grundlovens § 4.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Så skarpt jeg kan, vil jeg afvise det ærede medlems bemærkning om, at flertallets holdning ikke skulle være ærlig. Det er jo helt urimeligt at drive agitation på den måde, men det harmonerer vel med, at det ærede medlem savner argumenter, som kan appellere til fornuften. Det ærede medlem talte om de 2 verdener, og han skildrede den ene — det var altså min; så havde kirkeministeren en halv verden, og inden vi så os om, havde det ærede medlem hr. O. Mathiasen en anden halv verden. Vi kan vel blive enige om, at lægger vi det sammen, bliver det 3 verdener. Hvor finder vi egentlig det ærede medlem hr. Vagn Bro? Ikke i underverdenen.

Må jeg så sige til det ærede medlem, at det er jo rigtigt, at Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer ender sin skrivelse med at sige — jeg beder formanden om tilladelse til et kort citat —:

[Justitsministeren.]

„Derimod kan bestyrelsen ikke på menighedsrådenes vegne tage stilling til det foreliggende lovforslag, eftersom landsforeningens status som fri sammenslutning af danske menighedsråd og menighedsrådsmedlemmer af indbyrdes afvigende politisk anskuelse må forbyde landsforeningen at gøre sig gældende på det politiske plan.“

Dette standpunkt har bestyrelsen for Fyns Stifts Menighedsrådsforening altså ikke taget, idet man gør opmærksom på, at man omfatter alle politiske anskuelser, men trods dette giver udtryk for en kritik af lovforslaget.

Må jeg endelig sige til det ærede medlem, at det er ikke og kan ikke være et argument, at så og så stor en procentdel af befolkningen står i folkekirken. Det, det drejer sig om her, er at beskytte folkekirkens gudstjeneste og folkekirkens helligdage. Derved beskytter vi de medlemmer af folkekirken, som, om jeg må bruge det udtryk, gør brug af folkekirken ved at deltage i dens gudstjenester. Naturligvis er jeg ganske enig med det ærede medlem i, at enten jeg har denne lov eller ej, må vi af hensyn til straffelovens § 137 hindre enhver i at kaste snebolde i kirken, navnlig om vinteren.

(Kort bemærkning).

Vagn Bro: Det var en ganske overordentlig for mig tiltalende tale, den højtærede justitsminister holdt, for den viste udtrykkeligt, klart og tydeligt, hvilken verden han lever i. Det er en verden, om jeg så må sige, med politiets optræden, og det andet er nu ligegodt en anden verden.

Hvad det rent saglige angår siger den højtærede justitsminister, at et stifts forening har brudt landsforeningens udtalelse. Nej, det har den ikke. Den højtærede minister hørte ikke efter de sidste linjer i protesten fra 1.800 menighedsrådsmedlemmer. Disse linjer tillader jeg mig til slut at gentage; de lyder således:

„Bestyrelsen for Fyns Stifts Menighedsrådsforening består af repræsentanter fra følgende fraktioner af menighedsrådsmedlemmer: de grundtvigske, Indre Mission, Kirkeligt Centrum, socialdemokrati-

ske menighedsrådsmedlemmer og en gruppe uden for partierne.“

Det er ikke en bestyrelse af særlige, der har udtalt sig for alle, det er en bestyrelse for alle disse grupper, også den socialdemokratiske, der har udtalt sig, og den har aldeles ikke brudt linjen.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1-5 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om foretagelse af visse ekspropriationer m. v.

(Lovforslaget (nr. 94) findes i tillæg A. sp. 765, fremsættelsen i tidenden sp. 2678).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Aage Knudsen: Det foreliggende lovforslag, der bemyndiger ministeren for offentlige arbejder til at erhverve, eventuelt ekspropriere, de arealer, der vil være nødvendige for at gennemføre de arbejder, hvortil der gives bevilling på finanslov eller tillægsbevillingslov for det kommende finansår til statsbanerne og postvæsenet, er jo en gammel kending, en årlig tilbagevendende begivenhed, idet et sådant lovforslag er gennemført hvert år og i år kan holde et lille jubilæum, da det første lovforslag af denne art blev vedtaget her i tinget i marts måned 1923.

Fire paragraffer i det foreliggende lovforslag er enslydende med de paragraffer, der har været i de tidligere ekspropriationslove. § 2 er ny. Det fremgår af denne paragraf, at statsbanerne påtænker at indføre tog med en højere kørehastighed, end der hidtil har været anvendt. Denne forhøjelse af kørehastigheden på statsbanernes hovedbaner vil bevirke, at det vil være nødvendigt at foretage visse ændringer af disse hovedbaners linjeføring. Det må vel i særlig grad dreje sig om visse kurver på hovedbanerne,